

OILAVIY NIZOLAR VA AJRIM HOLATLARIDA BOLALARNI IJTIMOY- PSIXOLOGIK VA HUQUQIY HIMOYA QILISH TIZIMI

Turgunov Muhammad Bobur Bahtiyorjon o'g'li
Andijon davlat pedagogika instituti
Milliy g'oya, ma'naviyat asoslari
va huquq ta'limi kafedrasida assistent o'qituvchisi
O.A. Ibrohimova
B.T. yo'nalishi talabasi
E-mail: ibrohimovaodina07@gmail.com
<https://doi.org/10.5281/zenodo.20038439>

Annotatsiya. Ushbu maqolada oilaviy nizolar va nikohdan ajratish jarayonida bolalarning huquqiy maqomi, ularning ruhiy salomatligini muhofaza qilish mexanizmlari hamda davlat va jamiyat oldida turgan dolzarb vazifalar tahlil qilinadi. Shuningdek, nizoli vaziyatlarda bolalarga ko'rsatiladigan ijtimoiy-psixologik yordamning samarali usullari yoritilgan.

Kalit so'zlar: oila, nizo, ajrim, bola huquqlari, psixologik himoya, ijtimoiy moslashuv, aliment, vasiylik.

Аннотация. В данной статье анализируются правовой статус детей в процессе семейных конфликтов и расторжения брака, механизмы защиты их психического здоровья, а также актуальные задачи, стоящие перед государством и обществом. Также освещены эффективные методы социально-психологической помощи детям в конфликтных ситуациях.

Abstract. This article analyzes the legal status of children in the process of family conflicts and divorce, mechanisms for protecting their mental health, as well as urgent tasks facing the state and society. Also, effective methods of social and psychological assistance to children in conflict situations are highlighted.

Kirish. Oila jamiyatning asosiy bo'g'ini bo'lsa, bola uning davomchisidir. Biroq, bugungi kunda oilaviy ajrimlar sonining ortishi bolalarning kelajagi va ruhiy holatiga jiddiy xavf solmoqda. Oila parokandalikka yuz tutganda, eng ko'p zarar ko'radigan taraf — voyaga yetmagan bolalardir. Ma'naviy-ma'rifiy ishlarimizni zamon talablari asosida tashkil etish, yosh avlodni bunday oilaviy inqirozlarning salbiy oqibatlaridan himoya qilish bugungi kunning kechiktirib bo'lmas vazifasidir. "Bugun dunyoda shiddat bilan o'zgarayotgan g'oyaviy-mafkuraviy jarayonlarni tahlil qilar ekanmiz, bir haqiqatni chuqur anglaymiz: ma'naviy-ma'rifiy ishlarimizni zamon talablari asosida tashkil etmas ekanmiz, yoshlarimizni yot ta'sirlardan himoya qilish qiyin kechadi".

Ushbu fikrlar bevosita oila mustahkamligini ta'minlash va nizo girdobida qolgan bolalar ma'naviyatini asrashga ham tegishlidir. Ajrim jarayonida bolaning huquqlarini himoya qilishda asosiy e'tibor uning turar joyini belgilash va moddiy ta'minotiga qaratiladi. Huquqshunos olim G.M. Azmetova o'zining oila huquqiga bag'ishlangan asarlarida shunday yozadi: "Bolaning huquqiy himoyasi faqatgina unga moddiy ta'minot berish bilan cheklanmaydi, balki uning har ikki validi bilan muloqot qilish huquqini kafolatlashni ham o'z ichiga oladi" [1:81]. Bu jarayonda vasiylik va homiylik organlarining ishtiroki bolaning yashash sharoitini xolis o'rganishda muhim ahamiyatga ega. Psixologik nuqtai nazardan, ajrim bola uchun kutilmagan va og'ir travmadir. Bola o'zini "tashlab ketilgan" yoki yuz berayotgan nizolarda "aybdor" his qilishi mumkin. Psixologiya fanlari doktori V.M. Karimovning ta'kidlashicha: "Oila parokandalikka

yuz tutganda, bolaning psixologik xavfsizligini ta'minlash uchun ota-ona 'sobiq turmush o'rtoq' rolidan chiqib, 'hamkor ota-ona' rolini saqlab qolishlari zarur" [2:181].

Agar ota-onalar o'zaro kelishmovchiliklarni chetga surib, bolaning ruhiy xotirjamligi uchun harakat qilishsa, bolaning ijtimoiy moslashuvi yengil kechadi. Bugungi kunda tizimda ayrim muammolar ham mavjud bo'lib, ular ko'pincha aliment to'lashdan bo'yin tovlash yoki bolani qarshi tomonga ko'rsatmaslik bilan bog'liq. Bu kabi holatlarning oldini olish uchun mediatsiya xizmatini rivojlantirish va ijtimoiy xodimlar institutini kuchaytirish lozim. Bolalarning ijtimoiy faolligini oshirish, ularni kitob o'qishga yo'naltirish va bo'sh vaqtini mazmunli tashkil etish ularning tushkunlikka tushib qolmasligini ta'minlaydi.

Xulosa. Xulosa qilib aytganda, oilaviy nizolar davrida bolalarni himoya qilish tizimi nafaqat huquqiy choralarni, balki chuqur psixologik qo'llab-quvvatlashni ham o'z ichiga olishi lozim. Jonli, haqiqiy va mehrga to'la muloqot o'rnini hech qanday virtual yoki moddiy dunyo bosa olmaydi. Bolaning huquqiy manfaatlari ijtimoiy-psixologik yordam bilan uyg'unlashgandagina kutilgan natijani beradi va sog'lom avlodni shakllantirishga xizmat qiladi.

Adabiyotlar, References, Литературы:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning 2023-yil 22-dekabr Respublika Ma'naviyat va ma'rifat kengashining kengaytirilgan yig'ilishidagi nutqi.
2. Azmetova G.M. Oila huquqi: Darslik. – Toshkent: TDYU, 2021.
3. Karimova V.M. Ijtimoiy psixologiya. – Toshkent: "Sharq" NMAK, 2018.
4. Abdakimova M.A. Ijtimoiy tarmoqlarning yoshlar psixologiyasiga ta'siri. // Zamonaviy ta'lim va rivojlanish jurnali. 2023.
5. Shoumarov G'.B. Oila psixologiyasi. – Toshkent: "Sharq", 2010.